

Pirkko Saisio

KOIVU JA TÄHTI

ntamo | Kansallisteatteri

KOIVU JA TÄHTI
SIRPALEITA SUOMESTA

© 2017 Pirkko Saisio
ISBN 978-952-215-679-2

SARJA
Kansallisteatteri | ntamo 1/2017

ULKOASU
Göran de Kopior

KANNEN VALOKUVA
Mitro Härkönen

VALMISTAJA
BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

2017
ntamo
www.ntamo.net

Pirkko Saisio

KOIVU JA TÄHTI

Sirpaleita Suomesta

Suomen Kansallisteatteri

ntamo

Kantaesitys Suomen Kansallisteatterin suurella näyttämöllä,
ohjaus Laura Jäntti
13.9.2017

HENKILÖT

Hagar
Kristoffer
Koivu
Kuusi
Mänty
Lee
Jääkarhu: kohtaous 3
Isä
Äiti
Ville
Juuso
Ann-Lee
Anneli
Seppo
Lillemor
Leila
Mummo
Pappa
Naapurin Isäntä
Sulander
Suomen Pystykorva
Karjalan Karhukoiria
Kettu
Piika
Hilma

Ensimmäinen Ruumiinkantaja
Toinen Ruumiinkantaja
Kolmas Ruumiinkantaja
Neljäs Ruumiinkantaja
Viides Ruumiinkantaja
Kuudes Ruumiinkantaja
Huuhkaja
Musta korppi
Sotka
Isopossu
Susi
Äiti
Jääkarhu
Niittymareja
Desantti
Ismael
Mellakkapoliiseja
Äiti-kurki
Isä-kurki
Lapsi-kurki
Konekiväärimies
Toinen Konekiväärimies
Mustiin Pukeutunut Herrasmies
Jääkarhu

1. KOHTAUS

Hiljainen metsä, hämärää.
Syksy.

*Vaimeaa rapinaa, ketun huuto.
Puut huojuvat tuulessa.
On niin kuin niiden huojunnasta muodostuisi hiljainen rytmikäs
kuiskutus: Jos mun tuttuni tulisi, jos mun tuttuni tulisi, jos mun tuttuni
tulisi...tuntisin tutun tulosta, tuntisin tutun tulosta, tuntisin tutun
tulosta...*

KOIVU

Tuntisin tutun tulosta....
Kesäajan kukoistin, odotin, odotin, huntu päässä, korut käsiss.
Syksyn tullen leskeks jäin.

KUUSI

Mitä leskeks? Kun ei sulhastakaan tullut.

KOIVU

Silti jäin leskeks. Mutta tänään se tulee, sulhanen, sellainen havina
mulla. Minä sen otan, vaik ois käärme kämmenpäissä.

MÄNTY

Ei täällä muita kulje kuin se likka. Hirveän ruma. Melkein alasti.

*Hagar tulee, jousipyssy selässään, kulkee ilkeänä, villinä ja pärjäävänä,
keräilee risuja, poimii sienen ja syö sen sellaisenaan.*

KUUSI

Tuossa se on. Ilkeä.

KOIVU

Toi likka veti terävällä kivellä kylkeeni haavan. Niin kuin Jeesukselle.
Keväällä. Joi minulta verta.

KUUSI

Likka katkaisee sormen, repii parrasta.

MÄNTY

Kiipeää olkapäille, tähyilee metsään ja nuolella silmästä sisään. Oravaa.
Vie turkin sen päältä.

KOIVU

Sotkalta munat pesästä. Se syö lapsetkin, syntymättömät.

KUUSI

Kettu sen kasvatti, kyy opetti pahat tavat.

KOIVU

Äitinsä mättäälle jättämä. Ahma sillä äitinä.

MÄNTY

Isänsä metsään eksyttämä. Ilves sille isäksi rupesi.

*Hagar ampuu jousipyssyllä. Metsästä kuuluu rasahdus.
Puut ja Hagar säikähtävät, Hagar piiloutuu.
Valo lähenee; se on Kristofferin otsalamppu, joka sykkii pimeässä.*

KOIVU

Sulhanen! Sulhanen minulle, tiesin, tiesin! Ja Pohjantähti on pudonnut taivaalta maahan ja johdattaa sitä! Tule tänne, tule tänne!

KRISTOFFER *(itsekseen)*

Berjoška! *(Koivu!)*

KOIVU

Sano vaikka miksi, saat sanoa!

KRISTOFFER *(itsekseen)*

A gde zvezda? *(Missä on tähti?)*

KOIVU

Keväällä saan hunnun päähän, se on vaaleanvihreä! Ja sitten naimisiin!

KUUSI

Ei se sinua kuule.

KRISTOFFER *(itsekseen)*

Pomju. *(Muistan.)* Berjoška i zvezda. *(Koivu ja tähti.)*

KOIVU

Mitä toi likka nyt tohon?

HAGAR (*uhkaa Kristofferia jousella*)
Sinä puhut ihan hulluja.

KRISTOFFER
Mistä sinä siihen? Se on venettä.

HAGAR
Mistä sellaisia oppii? Perjoska ja mitä? Mitä ne muka tarkoittaa? Ei yhtään mitään.

KRISTOFFER
Zvezda. Tähti. Berjoška. Se on koivu. Pane ase pois. Minä osaan löytää kotiin. Pitkältäkin matkalta.

HAGAR
Minä osaan juoda vettä, suoraan sateesta.

KRISTOFFER
Minä osaan soittaa klaveeria. Pajari opetti.

HAGAR
Minä saan linnun lennosta. Kivellä.

KRISTOFFER
Minä osaan ranskaa, vähän.

HAGAR
Minä osaan tehdä juurista keittoa.

KOIVU
Minä osaan pitää tähteä olkapäällä. Ja sitähan sinä etsit, kaunis poika.

KRISTOFFER

Minä osaan lukea ja piirtää sen talon, josta minut vietiin.

HAGAR

Minä osaan unohtaa. Ja olla unohtamatta.

MÄNTY

Minä osaan seisoa selkä suorana.

HAGAR

Minulla on suden hammas. Minusta voi tulla suden morsian, jos tahdon.

KOIVU

Voi tahdo! Mene sudelle! Mene sudelle!

KRISTOFFER

Minulla oli pajarin luona kirja, jossa kerrottiin sudesta. Se rupesi näyttämään isoäitiä. Metsästäjä sen tappoi ja pani kiviä sen mahaan ja upotti kaivoon.

HAGAR

Ei ole totta tuommoiset!

KRISTOFFER

Minä menen nyt isän ja äidin luokse, kun tuli ikävä.

HAGAR

Minä menen joen alle ja pidätän hengitystä niin kauan että kuolen.

KOIVU

Voi mene mene, joki odottaa, sen syli on avoin!

KRISTOFFER

Miksi?

HAGAR

Kun sinä olet niin tyhmä!

KRISTOFFER

Zvezda! Tähti! Tuolla se on!

HAGAR

Niitä on paljon, pitkin taivaankantta. Kuu roiskii pisaroitaan niin kuin joki, mutta kuun pisarat on valoa.

KRISTOFFER

Sinä puhut kummallisesti. Näytät tutulta.

HAGAR

Minä osaan puiden kieltä.

KOIVU MÄNTY KUUSI

Älä valehtele!

HAGAR

Sinä et. Et näytä tutulta.

KRISTOFFER

Koivu ja tähti. Ja talo! Se on se!

HAGAR

Mikä talo? Mökinräpäle, ihan tönöllään.

KRISTOFFER

Lähde mukaan! Isä ja äiti saa tyttären, ja sinä saat syömistä.

HAGAR

Oletko varma?

KRISTOFFER

Totta kai. Äidit on semmoisia, että kyllä ne syömistä laittaa, jos on nälkä. Mikä sinun nimes on?

HAGAR

Mitä minä nimellä, yksin elän!

KRISTOFFER

Minä olen Kristoffer.

HAGAR

Ehkä Hagar, ehkä ei. Minun nimi.

KRISTOFFER

Tuttu on nimikin, onko?

Kristoffer ja Hagar menevät. Puut huojuvat ja niiden huojunnasta voi melkein kuulla säkeet:... vaik ois suu suen veressä... vaik ois suu suen veressä... vaik ois käärme kämmenpäissä... vaik ois suu suen veressä...

MÄNTY

Sinne meni sulhanen. Ei jäänyt sinulle mitään, sisko.

KOIVU

Jäi tähti. Se on sotkeentunut taas tukkaani, älä kutita!

MÄNTY

Ei ne tähtiä katsele.

KOIVU

Kyllä ne katselee. Ja seuraavat omaa tähteään. Jos muistavat.

2. KOHTAUS

Tupa. Nykyaika.
Elokuinen iltapäivä.

Lee tiputtelee tiliä kiehuvaan veteen, nostaa rapulaatikon pöydälle, ottaa ravun ja katselee sitä hetken, tiputtaa silmät suljettuina sen kiehuvaan veteen, sitten toisen ja kolmannen ja kaataa loput laatikosta. Yksi tipahtaa laatikosta Leen jalkoihin. Lee ei uskalla koskea siihen, katsoo sitä säälien ja polkee jalkaa: mene pois, kun vielä pääset.

*Ovi aukeaa.
Kristoffer ja Hagar astuvat sisään viinikasseineen ja muine mökkitavaroineen. He ovat tässä keski-ikäiset sisarukset.*

KRISTOFFER
Kato Lii on jo tullu.

HAGAR
Miksi sä aina sanot Lii kun hänen nimensä on Lee?

KRISTOFFER
No eikö se silloin lausuta että Lii?

HAGAR
No eihän hän nyt mikään farmarimerkki ole.

KRISTOFFER
Farmari? Tarkotatko sä farkkuja?

”Te anta yks poika ja häst
siilloin ja tällöin, men Sverige anta turva ja rauha
ja sivistys koko aika. Koko aika.
Kulttuuri ja univärsitet. Sivistyneistö ja konsertit
ja filosofia, kunskapet ja kaikki.
Ja kungen valvo joka yö:
mikä hyvä tehdään taas
Sveriges takamaa, mikä hyvä tehdään
Suomi eller vad helvete tää on?”

Zachris Topeliuksen (1818–1898) satu *Koivu ja tähti* (1865) nousi hänen isoisoisänsä Kristoffer Toppeliuksen 1700-lukulaisista orjuuskokemuksista Venäjällä. Myöhempien aikojen helsinkiläiskirjailija saa tästä aiheen tutkia ajattelua Suomessa ohjanneen koto-, piha- tai sisäpiirin hyvin käynnyttä suhdetta ulkovaltoihin ja suureen vierauteen. Pirkko Saision (s. 1949) *Koivu ja Tähti* tarjoaa yhtäikaa odottamattoman jatko-osan Kristofferin tarinalle ja sysäyksen historialliseen itsetutkisteluun. Tavataan muiden muassa sutki desantti, valveutunut jääkarhu ja suorapuheisia puita. Kansallisteatterille kirjoitettu juhlanäytelmä on maukas erittely nykykeskiluokan liian suuresta luottamuksesta kykyynsä hallita itseään ja hahmottaa muuttuvaa maailmaa.